

Mer likedelt med ulik arbeidstidsordning?

På tross av omfattende reformer og en offentlig målsetting om økt likedeling av husholdsarbeid, er det fortsatt slik at mor bruker langt mer tid på både husarbeid og barneomsorg enn far. I denne artikkelen ser vi nærmere på forhold som kan bidra til at småbarnsforeldre deler husholdsarbeidet mer likt, og vi er særlig opptatt av om foreldrenes arbeidstidsordning betyr noe for arbeidsdelingen hjemme. Vi benytter opplysninger fra mødre og fedre i samme par, og finner at foreldrenes arbeidstid betyr langt mer for arbeidsdelingen hjemme enn når på døgnet foreldrene arbeider. ¹

De siste tiårene har større likedeling av både lønnet og ulønnet arbeid vært en klar offentlig målsetting. Man har ønsket både å øke sysselsettingen blant mødre, og å få fedre til å ta mer av husholdsarbeidet hjemme. Andelen mødre i arbeidslivet har økt kraftig (Kitterød og Kjeldstad 2003). Fokus har dermed skiftet fra å øke kvinners sysselsetting til å få særlig småbarnsfedre til å ta aktivt del i hus- og omsorgsarbeidet. For å få til dette har man gjennomført store reformer som er ment å fremme balansen mellom familie og arbeidsliv for både kvinner og menn, slik som utvidet lønnet foreldrepermisjon, introduksjon av fedrekvoten, tidskonto, flere barnehageplasser og kontantstøtte. Fokus på barn og engasjement i deres dagligliv er blitt viktigere aspekter ved foreldrerollen enn før (Kitterød og Pettersen 2004).

På tross av omfattende reformer og den offentlige målsettingen om økt likedeling av husholdsarbeidet, har fars tidsbruk på dette området endret seg relativt lite de siste 30 årene. Ifølge Tidsbruksundersøkelsen 2000-2001 bruker mor i dag drøyt dobbelt så mye tid på husarbeid som far (Kitterød 2003a). Til gjengjeld bruker han langt mer tid på vedlikeholdsarbeid enn mor. Vedlikeholdsarbeidet utgjør likevel en svært liten andel av det totale husholdsarbeidet. Den største endringen i fars ulønnede arbeid ser vi i den aktive omsorgen² for barn. Siden 1971 har det vært en tredobling av fedres tid brukt på aktiv barneomsorg. Likestillingsreformene har altså bidratt til at fedre deltar mer i barneomsorgen og tar mer fødselspermisjon, men med kun en beskjeden økning i husarbeidet. Resultater fra intervjuer med småbarnsfedre tyder på at husarbeid blant mange fortsatt sees på som kvinners arbeid, mens barneomsorg er forenlig med mannlig identitet (Brandth og Kvande 2003). Likevel tilbringer mor nesten dobbelt så mye tid per dag på aktiv barneomsorg sammenlignet med far. Det er altså fortsatt slik at mor bruker langt mer tid på både husarbeid og barneomsorg enn far, på tross av at hennes tid brukt på husarbeid har gått kraftig ned siden 1971.

Hvorfor gjør ikke far mer husholdsarbeid?

Man har lenge vært interessert i å undersøke hvorfor det ikke er mer likedeling av husholdsoppgaver, og særlig hvorfor ikke far gjør mer. I tillegg har man ønsket å identifisere hvilke typer familier som faktisk har større likedeling av husholdsarbeidet, og hvilke faktorer som bidrar til at far gjør mer hus- og omsorgsarbeid. I Norge er forskningen på dette området ofte

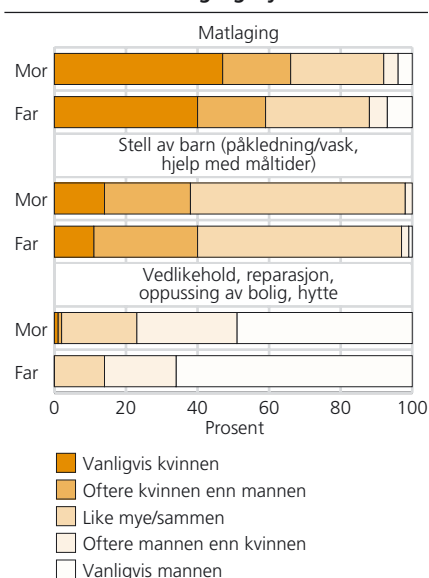
Silje Vatne Pettersen

Oversikt over husholdsarbeid omtalt i denne artikkelen

- **Husarbeid:** matlaging, oppvask, rengjøring og rydding av bolig, vask, stell og vedlikehold av tøy, innkjøp av dagligvarer.
- **Barneomsorg:** stell av barn (påkledning/vask, hjelp med måltider), bringing og henting av barn, lek/samvær og pass av barn.
- **Vedlikeholdsarbeid:** vedlikehold, reparasjon og oppussing av bolig og hytte, vedlikehold, reparasjon av bil, båt o.l.

Silje Vatne Pettersen er førstekonsulent i Statistisk sentralbyrå, Seksjon for demografi og levekårsforskning (silje.vatne.pettersen@ssb.no)

Figur 1. Fars og mors opplysninger om hvem i husholdningen som vanligvis lager maten, steller barn og utfører vedlikehold av bolig og hytte. Prosent

Kilde: Barnefamiliers tilsynsordninger, yrkesdeltakelse og bruk av kontantstøtte våren 2002.

kvalitativ, det vil si at man baserer analysene på små utvalg og personlige dybdeintervjuer (se for eksempel Bungum mfl. 2001). I utlandet, og særlig USA, er det derimot mer vanlig å benytte store utvalg og spørreundersøkelser for å belyse arbeidsdelingen hjemme. I denne artikkelen ønsker vi å studere norske forhold ved hjelp av kvantitative metoder, og håper dermed å bidra til øket kunnskap om foreldrepars deling av husholdsarbeidet.

En viktig forklaringsmodell har vært den såkalte tidsressurshypotesen (Becker 1991). Her antar man at den som har mest tid til rådighet tar hovedansvaret hjemme. Indikatorer på tilgjengelig tid er arbeidstid i yrkeslivet, antall barn i ulike aldre, og når på døgnet man arbeider (Kitterød 2002, Presser 1994). Familien og hvert enkelt familiemedlem arbeider for et felles beste, og bruker tiden så effektivt og rasjonelt som mulig for å øke hele familiens velferd (Coltrane 2000).

I tråd med tidsressurshypotesen har man blant annet funnet at hvor mye tid man har til rådighet til husholdsarbeid, det vil si hvor mye av foreldrenes tid som er bundet opp i lønnet arbeid, har betydning for arbeidsdelingen. Par hvor mor arbeider mye og far mindre, har større likedeling av husholdsoppgaver fordi far i disse parene tar mer av husholdsarbeidet (Coltrane 2000). Flere forskere hevder likevel at en økt likedeling bunner i at mor gjør mindre husholdsarbeid, snarere enn at far gjør mer (Kitterød og Pettersen 2004).

I USA finner man at kvinners økte sysselsetting, særlig i serviceyrker, fører til økt behov for skiftarbeid, og dermed flere foreldrepar hvor de to arbeider til ulike tider og med ulike arbeidstidsordninger (Presser 1994). Det er naturlig å anta at dette påvirker delingen av arbeidet hjemme. Presser (1988, 1994) viser at ikke bare lengden på mors arbeidstid, men også når på døgnet foreldrene arbeider har betydning for fedres deltakelse i hus- og omsorgsarbeid. Hun finner blant annet at par hvor far arbeider utenom vanlig dagtid og mor arbeider om dagen, har en jevnere arbeidsdeling hjemme enn par der begge arbeider om dagen. Likedelingen av husholdsarbeidet ser ut til å være større i familier der far ikke arbeider om dagen, fordi dagtid i seg selv er mer assosiert med arbeid - både lønnet og ulønnet. I tillegg er det mulig at far gjør mer husholdsarbeid i disse familiene fordi han er mer hjemme og dermed ser hva som må gjøres, særlig hvis mor ikke er til stede (Presser 1994).

Vi vet lite om arbeidstidsordningens betydning for delingen av husholdsarbeidet i Norge. Derfor ønsker vi å se nærmere på dette i denne artikkelen. I utgangspunktet forventer vi å finne lignende sammenhenger som dem vi har referert til fra USA, altså at foreldrepar der far arbeider utenom vanlig dagtid

Om Barnetilsynsundersøkelsen 2002

Våren 2002 gjennomførte Statistisk sentralbyrå en undersøkelse om barnefamiliers tilsynsordninger, yrkesdeltakelse og bruk av kontantstøtte på oppdrag fra Barne- og familiedepartementet. Lignende undersøkelser ble foretatt i 1998 og 1999. Målet med undersøkelsen i 2002 var å gi en beskrivelse av barnefamiliers atferd, valg og holdninger på arenaer som berøres av innføringen av kontantstøtte, samt å gi en bred oversikt over bruk av, og ønsker om, ulike tilsynsordninger for barn. Undersøkelsen inneholder en rekke spørsmål om mødres og fedres arbeidstilknytning, i tillegg til spørsmål om fordelingen av arbeidet hjemme.

Hovedutvalget til undersøkelsen består av mødre med barn født i 1996 eller senere. Mødre med barn født 1. januar 1999 eller senere, det vil si i kontantstøttealder, er overrepresentert i utvalget. Ved beregning av tall på grunnlag av hele datamaterialet må det justeres for denne skjevheten ved hjelp av vektning. Det ble oppnådd intervju med 82 prosent av mødrene som ble kontaktet. Der mødre er gift eller samboende, ble også fedrene intervjuet. Intervjuene ble foretatt per telefon. I alt ble 3 176 mødre og 2 166 fedre intervjuet direkte. Opplegg og gjennomføring av undersøkelsen, samt kommenterte tabeller, foreligger i Pettersen (2003).

og mor arbeider om dagen har en mer lik arbeidsdeling enn andre foreldrepar. Men det er også mulig at ulik arbeidstidsordning i seg selv bidrar til at husholdsarbeidet deles mer likt, slik at også par der far arbeider om dagen og mor arbeider utenom vanlig dagtid deler hjemmearbeidet mer likt enn andre par. Fra før vet vi at like- delingen av husholdsarbeidet i Norge, særlig av omsorgsarbeidet, er størst i par der mor står for en stor andel av husholdningsinntekten og der begge parter har høy utdanning (Kitterød 2000, 2002). I tillegg viser det seg at mødre har langt mer tid tilgjengelig til hus- og omsorgsoppgaver enn fedre. Selv om sysselsettingen blant kvinner har gått opp, har de gjennom- snittlig kortere arbeidstid. Mens ca. 50 prosent av gifte/samboende mødre arbeider deltid, gjelder dette kun 5 prosent av fedrene. På tross av en familievennlig offentlig politikk og fokus på likedeling av husholdsarbeidet er deltid hovedsakelig et kvinne- fenomen (Kitterød og Kjeldstad 2003).

I tråd med tidsressurshypotesen finner man dermed at fedres relative innsats hjemme øker med mødres arbeidstid utenfor hjemmet (Kitterød 2000).

Barnetilsynsundersøkelsen 2002 som datakilde

Som datakilde benytter vi Barnetilsynsundersøkelsen 2002. Undersøkelsen ble gjennomført på oppdrag fra Barne- og familiedepartementet, og tar for seg barnefamiliers tilsynsordninger, yrkesdeltakelse og bruk av kontantstøtte (Pettersen 2003). Hovedutvalget til undersøkelsen består av mødre med barn født i 1996 eller senere. Der mor var gift eller samboer ble også fedre inter- vjuet. Vi har altså informasjon hentet direkte fra både mor og far.

I denne analysen benytter vi spørsmål fra undersøkelsen som belyser den rela- tive fordelingen av arbeidet hjemme. Både mor og far fikk spørsmål om hvem i husholdet som vanligvis utfører ti ulike arbeidsoppgaver hjemme. Fem av arbeidsoppgavene gjaldt husarbeid, tre av oppgavene gjaldt omsorg for barn og to av arbeidsoppgavene gjaldt vedlikeholdsarbeid (se boks for en oversikt over husholds-/arbeidsoppgavene). Spørsmålene har seks svaralternativer: arbeidsoppgaven utføres vanligvis av kvinnen, oftere av kvinnen enn av man- nen, like mye eller sammen, oftere av mannen enn av kvinnen, vanligvis av mannen, og oppgaven utføres vanligvis av en tredjeperson. Ettersom det er svært få som har svart at oppgaven utføres av en tredjeperson³, har vi i denne analysen valgt å legge denne kategorien sammen med kategorien "like mye/ sammen". Uoppgitte svar er holdt utenfor. Skalaen går dermed fra 1 til 5, der 3 indikerer mest lik arbeidsdeling mellom mor og far.

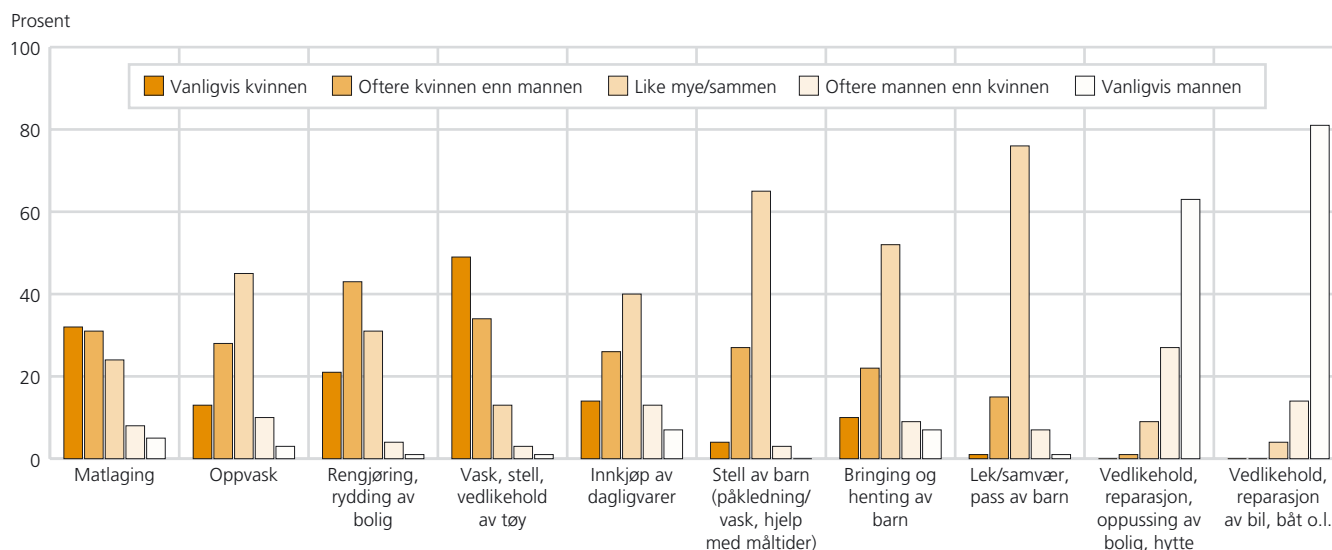
Ettersom vi er særlig interessert i arbeidstidsordningens innvirkning på hus- holdsarbeidet, holder vi utenfor par der minst en av partene studerer eller

Tabell 1. Oversikt over hvem i husholdningen som vanligvis utfører ulike arbeidsopp- gaver hjemme. Gjennomsnittsskåre for foreldrepar i prosent

	Vanligvis kvinnen	Oftere enn mannen	Like mye/ sammen	Oftere mannen enn kvinnen	Vanligvis mannen	Antall par
Husarbeid						
Matlaging	32	31	24	8	5	1 131
Oppvask	13	28	45	10	3	1 130
Rengjøring, rydding av bolig	21	43	31	4	1	1 130
Vask, stell, vedlike- hold av tøy	49	34	13	3	1	1 130
Innkjøp av dagligvarer	14	26	40	13	7	1 131
Barneomsorg						
Stell av barn (på- kledning/vask, hjelp med måltider)	4	27	65	3	0	1 129
Bringing og henting av barn	10	22	52	9	7	1 096
Lek/samvær, pass av barn	1	15	76	7	1	1 131
Vedlikeholdsarbeid						
Vedlikehold, repara- sjon, oppussing av bolig, hytte	0	1	9	27	63	1 127
Vedlikehold, repara- sjon av bil, båt o.l.	0	0	4	14	81	1 125

Kilde: Barnefamiliers tilsynsordninger, yrkesdeltakelse og bruk av kontantstøtte våren 2002.

Figur 2. Oversikt over hvem i husholdningen som vanligvis utfører ulike arbeidsoppgaver hjemme. Gjennomsnittsskåre for foreldrepar i prosent. (n=1 096-1 131)

Kilde: Barnefamiliers tilsynsordninger, yrkesdeltakelse og bruk av kontantstøtte våren 2002.

ikke er yrkesaktiv. Vi har også utelatt par med barn under ett år, og par der minst en av partene er i lønnet eller ulønnet permisjon. Årsaken til dette er at disse parene ofte tilrettelegger hverdagen på en annen måte enn de ellers ville gjort (Coltrane 2000, Kitterød 2000). Vi sitter igjen med et representativt utvalg på 1 131 gifte eller samboende foreldrepar med minst ett barn i alderen 1-6 år, der begge foreldrene er yrkesaktive på intervju tidspunktet.

Mor og far mener stort sett det samme om arbeidsdelingen

Spørsmålet vi benytter i analysen gir et mål på den relative fordelingen av husholdningsarbeid, det vil si partenes fordeling av arbeidet i forhold til hverandre. Vi ser altså ikke på partenes faktiske innsats målt i timer eller minutter.

Etttersom vi har opplysninger om den relative arbeidsdelingen fra begge foreldrene, konstruerer vi et gjennomsnittsmål av mors og fars svar. Dette er en vanlig fremgangsmåte i sosiologisk forskning (Coltrane 2000). Siden mor og far svarer ut fra sin egen oppfatning av situasjonen hjemme, vil et gjennomsnitt av foreldrenes svar danne et mer realistisk bilde av oppgavedelingen. I denne analysen danner vi en gjennomsnittsskåre ved å legge sammen mors og fars svar og dele på to. Det er fortsatt slik at en skåre på 3 indikerer mest lik deling mellom foreldrene, en skåre under 3 indikerer at oppgaven i hovedsak gjøres av mor, mens oppgaven i hovedsak utføres av far dersom skåren er over 3. En annen måte å tolke skåren på er at jo høyere den er, desto større andel av hjemmeoppgavene gjør far.

Kitterøds artikkel i dette nummeret av Samfunnsspeilet, som drøfter samsvaret mellom mors og fars opplysninger, bekrefter at foreldre i Barnetilsynsundersøkelsen 2002 svarer relativt likt på spørsmål om hvem av dem som utfører de fleste hjemmeoppgavene. For å belyse samsvaret mellom mors og fars svar ytterligere, viser vi i figur 1 arbeidsdelingen for tre ulike hjemmeoppgaver. Figuren viser at mor og far er relativt enige om hvem i husholdningen som vanligvis lager maten, steller barn og utfører vedlikehold av bolig og hytte. Det er ikke uvanlig at både menn og kvinner overvurderer egen ar-

beidsinnsats noe i spørreundersøkelser, og undervurderer partnerens (Deutsch mfl. 1993, Coltrane 2000). Vi ønsker blant annet å korrigere for noe av dette ved å benytte gjennomsnittsverdien av mors og fars svar.

Lik deling av barneomsorg, kjønnsdelt hus- og vedlikeholdsarbeid

Figur 2 og tabell 1 gir en oversikt over hvem i husholdningen som vanligvis utfører de ti ulike arbeidsoppgavene. Her benytter vi gjennomsnittsskåren for foreldrepårene. Vi ser at særlig matlaging, rengjøring og rydding av bolig, vask, stell og vedlikehold av tøy i hovedsak utføres av kvinnen. Oppvask og innkjøp av dagligvarer ser ut til å deles mer likt mellom småbarnsforeldrene.

Omsorgsarbeidet er betydelig jevnere fordelt enn husarbeidet. For hver av de tre omsorgsoppgavene har over 50 prosent av parene svart at arbeidet deles likt eller gjøres sammen. Lek/samvær og pass av barn deles blant hele 76 prosent av parene. Vedlikeholdsarbeidet utføres derimot i all hovedsak av far. Så mye som 95 prosent av parene svarer at vedlikehold og reparasjon av bolig, hytte og bil utføres oftere eller vanligvis av far.

Omsorgsarbeidet er altså forholdsvis likedelt, mens vedlikeholdsarbeidet og de fleste husarbeidsoppgavene fortsatt er relativt kjønnsdelt med en tradisjonell arbeidsdeling i kvinne- og mannsoppgaver. Dette er i tråd med funn fra tidligere undersøkelser på området (Vaage 2002).

Arbeidstidsordningen har lite å si for deling av arbeid i hjemmet

Tabell 2 viser gjennomsnittsskåren for arbeidsdelingen hjemme blant ulike grupper av yrkesaktive foreldrepar. Vi er nå interessert i å undersøke om det er en bivariat sammenheng mellom ulike kjennetegn ved foreldrepårene og deres arbeidsdeling hjemme. Vi er særlig opptatt av påvirkningen ulike arbeidstidsordninger kan ha på delingen av hus-, omsorgs- og vedlikeholdsarbeidet.

Tabell 2. Gjennomsnittlig skåre på indekser for arbeidsdeling hjemme blant yrkesaktive foreldrepar

	Deling av husarbeid	Deling av omsorg for barn	Deling av vedlikeholdsarbeid	Antall par uvektet
Alle	2,14	2,64	4,52	1 131
Foreldrenes arbeidstidsordning				
Far og mor arbeider vanlig dagtid	2,20	2,66	4,51	604
Far arbeider vanlig dagtid, mor utenom vanlig dagtid	2,01	2,58	4,57	258
Far arbeider utenom vanlig dagtid, mor vanlig dagtid	2,20	2,61	4,50	151
Far og mor arbeider utenom vanlig dagtid	2,04	2,73	4,50	116
Antall barn under 6 år i husholdningen				
Ett	2,13	2,63	4,52	701
To	2,16	2,67	4,51	408
Tre eller flere	2,29	2,85	4,61	21
Alder på yngste barn				
1-2 år	2,14	2,65	4,51	602
3-5 år	2,14	2,65	4,52	467
6+ år	2,12	2,56	4,53	62
Mors arbeidstid				
1-19 t/uke	1,81	2,39	4,60	180
20-34 t/uke	2,06	2,60	4,56	422
35+ t/uke	2,31	2,76	4,46	526
Fars arbeidstid				
1-34 t/uke	2,40	2,90	4,47	67
35-44 t/uke	2,19	2,69	4,54	680
45+ t/uke	1,99	2,51	4,48	379
Mors utdanning				
Ungdoms- eller videregående-skole-nivå	2,03	2,62	4,57	617
Universitets- eller høyskolenivå opp til 4 år	2,23	2,64	4,46	404
Universitets- eller høyskolenivå 5 år eller mer	2,44	2,79	4,40	100
Fars utdanning				
Ungdoms- eller videregående-skole-nivå	2,08	2,62	4,46	732
Universitets- eller høyskolenivå opp til 4 år	2,23	2,69	4,41	252
Universitets- eller høyskolenivå 5 år eller mer	2,33	2,70	4,39	128
Husholdningsinntekt¹				
1. kvartil	1,98	2,62	4,64	217
2. kvartil	2,11	2,62	4,52	294
3. kvartil	2,18	2,64	4,47	309
4. kvartil	2,23	2,68	4,48	306
Mors andel av husholdningsinntekten				
0-24 prosent	1,93	2,39	4,48	64
25-39 prosent	2,06	2,56	4,56	336
40-49 prosent	2,10	2,65	4,56	420
50+ prosent	2,34	2,79	4,42	301
Mors alder				
18-29 år	2,11	2,61	4,53	257
30-39 år	2,17	2,67	4,52	734
40+ år	2,07	2,56	4,48	140
Fars alder				
18-29 år	2,14	2,62	4,52	129
30-39 år	2,15	2,67	4,52	727
40+ år	2,13	2,60	4,52	275

¹Husholdningsinntekt etter skatt i kroner per år: 1= 0-363 932, 2=363 933-426 053, 3=426 054-499 151, 4=499 152 +

Kilde: Barnefamiliers tilsynsordninger, yrkesdeltakelse og bruk av kontantstøtte våren 2002.

Vi finner at par hvor mor arbeider vanlig dagtid, uavhengig av fars arbeidstidsordning, har en mer lik deling av husarbeidet. I tillegg ser vi at selv om barneomsorgen i utgangspunktet er relativt likedelt, er delingen enda jevnere blant par der begge foreldrene arbeider utenom vanlig dagtid. Foreldrenes arbeidstidsordning har liten betydning for delingen av vedlikeholdsarbeidet. Det er med andre ord ingen forskjell på familier der far arbeider utenom vanlig dagtid og andre familier.

Tabell 2 viser at foreldrenes arbeidstidsordning har noe betydning på arbeidsdelingen av husarbeid og barneomsorg, men at betydningen er relativt beskjeden. Det er altså ingen entydig tendens til at par hvor mor eller far arbeider utenom vanlig dagtid har jevnere arbeidsdeling enn andre par. Dette strider mot funn fra USA (Presser 1994) og våre forventninger angående arbeidsde-

lingen i Norge. Det ser ut som at andre kjennetegn har større betydning for den relative delingen av hushold-soppgaver.

Vi ser av tabell 2 at par med flere barn, par der mor arbeider lange uker, par der far arbeider korte uker, par der mor og/eller far har lang universitets- eller høyskoleutdanning, og par der mors inntekt utgjør 50 prosent eller mer av husholdningsinntekten, har en mer lik deling av husarbeidet og barneomsorgen enn andre par. Det motsatte er tilfellet i familier der mor jobber deltid og/eller far arbeider lange uker, og i familier der mors inntekt utgjør under 40 prosent av husholdningsinntekten. Foreldrenes arbeidstid, mors andel av husholdningsinntekten og mors utdanningsnivå ser altså ut til å bety mer for graden av likedeling enn foreldrenes arbeidstidsordning. Derimot er det liten forskjell mellom ulike typer familier og delingen av vedlikeholdsoppgaver (se også Kitterød 2000).

Foreldrenes arbeidstid og utdanning langt viktigere

Den bivariate analysen ovenfor sier noe om hver enkelt faktors betydning for deling av arbeidsoppgaver hjemme. Ved hjelp av regresjonsanalyse kan vi få et inntrykk av hvor stor betydning hver faktor har for delingen av husholdsarbeidet ved at vi kontrollerer for andre faktors betydning. Vi er særlig interessert i å undersøke om foreldrenes arbeidstidsordning har en signifikant betydning for arbeidsdelin-

Multivariat regresjonsanalyse

Her benytter vi multivariat regresjonsanalyse, en analyseteknikk som er vanlig når man har en analysevariabel med kontinuerlige verdier. I dette tilfellet er analysevariabelen gjennomsnittskåren for parets deling av husarbeid, omsorgs- og vedlikeholdsarbeid, med verdier fra 1 til 5. En skåre på 1 indikerer at oppgaven vanligvis utføres av mor. Mors andel av arbeidet synker og fars andel stiger når skåren øker. En skåre på 5 indikerer at oppgaven vanligvis utføres av far. En skåre på 3 indikerer lik deling. Alle de uavhengige variablene er delt inn i tre eller flere kategorier. Hver kategori er kodet 1 mens referanse-kategorien er kodet 0. For hver av de tre typene husholdsarbeid er den multivariate regresjonen foretatt i to trinn. I det første trinnet kontrollerer vi kun for antall barn i husholdningen, og yngste barns alder. I det andre trinnet kontrollerer vi også for foreldrenes arbeidstid, utdanning, alder, husholdningsinntekten og mors andel av denne. Resultatene presenteres i tabellene 3 og 4.

Tabell 3. Resultater av multivariat regresjonsanalyse av grad av deling av husholdsarbeid blant yrkesaktive foreldrepar. 3=lik deling

	Husarbeid	Barneomsorg	Vedlikehold
Konstantledd	2,18 ***	2,65 ***	4,50 ***
Foreldrenes arbeidstidsordning			
Far og mor arbeider vanlig dagtid (ref)			
Far arbeider vanlig dagtid, mor utenom vanlig dagtid	-0,20 ***	-0,10 *	0,06
Far arbeider utenom vanlig dagtid, mor vanlig dagtid	0,01	-0,05	0,00
Far og mor arbeider utenom vanlig dagtid	-0,16 **	0,06	-0,01
Antall barn under 6 år i husholdningen			
Ett (ref)			
To	0,04	0,05	-0,02
Tre eller flere	0,21	0,24	0,09
Alder på yngste barn			
1-2 år (ref)			
3-5 år	0,01	0,00	0,01
6+ år	-0,04	-0,07	0,02
Antall observasjoner	1 125	1 091	1 117
Justert R ²	0,0194	0,0072	0,0032
*p<0,05, **p<0,01, ***p<0,001			
Kilde: Barnefamiliers tilsynsordninger, yrkesdeltakelse og bruk av kontantstøtte våren 2002.			

gen når vi tar hensyn til påvirkningen av mors og fars arbeidstid, antall barn, mors utdanning og andel av husholdningsinntekten. Vi forventer å finne at delingen av hjemmearbeidet er mer lik i familier der mor eller far arbeider utenom vanlig dagtid.

Tabell 3 viser en viss sammenheng mellom foreldrenes arbeidstidsordning og hus- og omsorgsarbeid når vi kun kontrollerer for antall barn under 6 år og alder på yngste barn. Men sammenhengene er motsatt av den vi forventet. Vi finner at familier der far arbeider vanlig dagtid og mor arbeider utenom vanlig dagtid deler hus- og omsorgsarbeidet *mindre* likt enn familier der begge arbeider om dagen. Husarbeidet deles også mindre likt i familier der begge arbeider utenom vanlig dagtid. Gitt at andre forhold er konstante, er skåren for deling av husarbeid 0,16 lavere for familier der far og mor arbeider utenom vanlig dagtid sammenlignet med referanse-kategorien "far og mor arbeider vanlig dagtid". Foreldrenes arbeidstidsordning har derimot ingen påvirkning på delingen av vedlikeholdsarbeidet.

De signifikante sammenhengene forsvinner helt når vi også kontrollerer for foreldrenes arbeidstid, utdanning, husholdningsinntekt, mors andel av husholdningsinntekten og foreldrenes alder (tabell 4). Vi finner altså at mange av disse variablene har større betydning for delingen av husholdsarbeidet enn når på døgnnet foreldrene arbeider. Jo mer mor arbeider, jo mindre far arbeider og jo høyere andel av husholdningsinntekten mor står for, desto likere deles både husarbeidet og omsorgsarbeidet. Mors utdanning og alder har også noe å si for delingen av husarbeidet. Jo høyere utdanning hun har og jo yngre hun er, desto mer gjør far sett i forhold til mor. Familier med en husholdningsinntekt i 2. eller 4. kvartil⁴ deler også husarbeidet mer likt enn familier i den laveste inntektsgruppen. Omsorgsarbeidet deles også mer likt i familier med tre eller flere barn og i familier hvor mor er 30-39 år, sammenlignet med

	Husarbeid	Barneomsorg	Vedlikehold
Tabell 4. Resultater av multivariat regresjonsanalyse av grad av deling av husholdsarbeid blant yrkesaktive foreldrepar. 3=lik deling			
Konstantledd	1,66 ***	2,34 ***	4,62 ***
Foreldrenes arbeidstidsordning			
Far og mor arbeider vanlig dagtid (ref)			
Far arbeider vanlig dagtid, mor utenom vanlig dagtid	-0,06	-0,01	0,02
Far arbeider utenom vanlig dagtid, mor vanlig dagtid	0,06	-0,03	-0,01
Far og mor arbeider utenom vanlig dagtid	-0,06	0,11	-0,06
Antall barn under 6 år i husholdningen			
Ett (ref)			
To	0,02	0,05	-0,01
Tre eller flere	0,20	0,25 *	0,14
Alder på yngste barn			
1-2 år (ref)			
3-5 år	0,04	0,00	0,00
6+ år	-0,02	-0,09	0,03
Mors arbeidstid			
1-19 t/uke (ref)			
20-34 t/uke	0,18 ***	0,19 ***	0,00
35+ t/uke	0,36 ***	0,33 ***	-0,05
Fars arbeidstid			
1-34 t/uke (ref)			
35-44 t/uke	-0,17 *	-0,19 **	0,07
45+ t/uke	-0,37 ***	-0,38 ***	0,00
Mors utdanning			
Ungdoms- eller videregående-skole-nivå (ref)			
Universitets- eller høyskolenivå opp til 4 år	0,10 **	-0,06	-0,04
Universitets- eller høyskolenivå 5 år eller mer	0,21 **	0,04	-0,03
Fars utdanning			
Ungdoms- eller videregående-skole-nivå (ref)			
Universitets- eller høyskolenivå opp til 4 år	0,08	0,06	-0,14 **
Universitets- eller høyskolenivå 5 år eller mer	0,12	0,06	-0,18 **
Husholdningsinntekt¹			
1. kvartil (ref)			
2. kvartil	0,10 *	-0,01	-0,11 *
3. kvartil	0,10	-0,04	-0,12 *
4. kvartil	0,14 **	0,05	-0,07
Mors andel av husholdningsinntekten			
0-24 prosent (ref)			
25-39 prosent	0,17 *	0,18 **	0,04
40-49 prosent	0,12	0,21 **	0,04
50+ prosent	0,26 ***	0,29 ***	-0,09
Mors alder			
18-29 år	0,14 *	0,04	0,03
30-39 år	0,11 *	0,06 *	0,05
40+ år (ref)			
Fars alder			
18-29 år	0,08	0,04	-0,04
30-39 år	-0,01	0,05	-0,02
40+ år (ref)			
Antall observasjoner	1 090	1 056	1 084
Justert R ²	0,1880	0,1270	0,0351
*p<0,05, **p<0,01, ***p<0,001			
¹ Husholdningsinntekt etter skatt i kroner per år: 1= 0-363 932, 2=363 933-426 053, 3=426 054-499 151, 4=499 152 +			
Kilde: Barnefamiliers tilsynsordninger, yrkesdeltakelse og bruk av kontantstøtte våren 2002.			

Referanser

- Becker, G. S. (1991): *A treatise on the family*. Enlarged edition. Cambridge, Mass: Harvard University Press.
- Brandth, B. og E. Kvande (2003): *Fleksible fedre: maskulinitet, arbeid, fleksibilitet*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Bungum, B., B. Brandth og E. Kvande (2001): *Ulik praksis - ulike konsekvenser. En evaluering av kontantstøttens konsekvenser for likestilling i arbeidsliv og familieliv*. Trondheim: SINTEF Teknologiledelse IFIM og Institutt for statsvitenskap og sosiologi, NTNU.
- Coltrane, S. (2000): Research on Household Labor: Modeling and Measuring the Social Embeddedness of Routine Family Work. *Journal of Marriage and the Family*, 62 (November):1208-1233.
- Deutsch, F. M., J. L. Lozy and S. Saxon (1993): Taking Credit. Couple's Reports of Contributions to Child Care. *Journal of Family Issues* 14(3):421-437.
- Kitterød, R. H. (2004): Hvem gjør mest hjemme? Hva sier mor og hva sier far? Samfunnspeilet nr. 6, 2004: 39-48, Statistisk sentralbyrå.
- Kitterød, R. H. og S. V. Pettersen (2004): Making Up for Mothers' Employed Working Hours? Housework and Childcare Among Norwegian Fathers. Unpublished paper.
- Kitterød, R. H. og R. Kjeldstad (2003): *A new father's role? Employment patterns among Norwegian fathers 1991-2001*. Economic Survey 1/2003:39-51, Statistisk sentralbyrå.
- Kitterød, R. H. (2003a): *Tid til barna? Tidsbruk og samvær med barn blant mødre med barn i kontantstøttealder*. Rapport 2003/5, Statistisk sentralbyrå.
- Kitterød, R. H. (2003b): *Diary versus questionnaire information on time spent on housework. The case of Norway*. Unpublished paper.
- Kitterød, R. H. (2002): Utdanning og Ulikhet? En diskusjon av utdanningsnivåets betydning for deling av husarbeid blant småbarnsforeldre. *Sosiologisk tidsskrift* 10(3):179-208.
- Kitterød, R. H. (2000): *Hus- og omsorgsarbeid blant småbarnsforeldre: Størst likedeling blant de høyt utdannede*. Samfunnspeilet 5, 2000:34-47, Statistisk sentralbyrå.
- Pettersen, S. V. (2003): *Barnefamiliers tilsynsordninger, yrkesdeltakelse og bruk av kontantstøtte våren 2002. Kommentert tabellrapport*. Rapport 2003/9, Statistisk sentralbyrå.
- Presser, H. (1994): Employment Schedules Among Dual-Earner Spouses and the Division of Household Labor by Gender. *American Sociological Review*, 59 (June):348-364.
- Presser, H. (1988): Shift Work among American Women and Child Care. *Journal of Marriage and the Family*, 48(August):551-563.
- Vaage, O. F. (2002): *Til alle døgnets tider. Tidsbruk 1971-2000*. Statistiske analyser 52, Statistisk sentralbyrå.

familier med ett barn og eldre mødre. Vedlikeholdsarbeidet påvirkes derimot av andre faktorer enn hus- og omsorgsarbeidet. Mors andel av vedlikeholdsarbeidet stiger med fars utdanning, og er høyere i familier med middels husholdningsinntekt sammenlignet med den laveste inntektsgruppen.

Avslutning

Den multivariate analysen ovenfor viser noe overraskende at arbeidstidsordningen ikke betyr noe for hvordan småbarnsfamilier deler arbeidet hjemme. Når vi blant annet tar hensyn til foreldrenes arbeidstid og utdanning, er det lite som tyder på at foreldre som arbeider til ulike tider deler husholdsarbeidet annerledes enn andre familier. Dette strider med funn fra USA og våre forventninger om at småbarnsfamilier i Norge deler husholdsarbeidet mer likt hvis mor og far har forskjellige arbeidstidsordninger.

Analysen bekrefter at arbeidet hjemme fortsatt er kjønnsdelt, og at delingen av hus- og omsorgsarbeid er mer avhengig av tiden foreldrene har tilgjengelig utenom yrkesarbeidet enn når på døgnet de arbeider. Uavhengig av når mor arbeider, tar far mer av barneomsorgen og husstellet når hun har lange arbeidsuker og mindre tid til selv å utføre disse oppgavene. Hans relative innsats øker også jo mer tid han har tilgjengelig utenom det lønnete arbeidet, uansett om han arbeider vanlig dagtid eller har en annen arbeidstidsordning. Men vi minner om at resultatene kun sier noe om selve arbeidsdelingen hjemme, og sier lite om hvor mye tid mor og far faktisk bruker på hus- og omsorgsoppgaver.

At mødre med høy utdanning har en mer lik deling av husarbeidet enn andre mødre, er i tråd med tidligere analyser av norske forhold (Kitterød 2000, 2002). I tillegg ser vi at fars utdanningsnivå har betydning for delingen av vedlikeholdsarbeidet. I sosiologisk forskning benyttes ofte utdanningsnivå som en indikator på holdninger og ressurser. Det er vanlig å tolke sammenhengen mellom høyere utdanning og arbeidsdeling som et resultat av at høyt utdannede foreldre er mer opptatt av idealet om lik arbeidsdeling og forhandler frem en jevnere deling av husholdsarbeidet (Kitterød 2000, 2002).

I denne analysen er det et interessant funn at foreldrenes utdanningsnivå ikke ser ut til å ha noen betydning for delingen av barneomsorgen. Det kan tyde på at idealet om lik deling av barneomsorg i stor grad går på tvers av sosiale ulikheter mellom foreldrepar.

¹ Analysen er finansiert av Barne- og familiedepartementet og inngår som en del av et prosjekt om tid brukt til arbeid ute og hjemme blant foreldrepar.

² I analyser basert på tidsbruksundersøkelsene defineres aktiv barneomsorg som tid hvor samvær med barn er den viktigste aktiviteten. Aktiv barneomsorg kan bestå av pass og stell, lek, samtaler, høytlesing, henting og bringing til og fra aktiviteter osv.

³ Unntaket er vedlikehold, reparasjon av bil, båt o.l. Ifølge 92 mødre og 66 fedre utføres dette arbeidet av en tredjeperson. Men også her har vi valgt å legge denne kategorien sammen med kategorien "like mye/sammen".

⁴ Husholdningsinntekt etter skatt i kroner per år: 1. kvartil=0-363 932, 2. kvartil=363 933-426 053, 3. kvartil=426 054-499 151, 4. kvartil=499 152 +.